

WIE GEVEN ER LEIDING AAN DE PLAATSELIJKE GEMEENTE?

• Gerard Kramer

In de tijd van het Nieuwe Testament, dus in de 1e eeuw, was het antwoord op de vraag ‘Wie geven er leiding aan de plaatselijke gemeente?’ eenvoudig te beantwoorden: dat deden de oudsten. Twintig eeuwen later is die vraag nog steeds actueel. Kan in de 21e eeuw hetzelfde antwoord worden gegeven als in de 1e eeuw? In hoeverre wel, en in hoeverre niet? We nemen als vertrekpunt en basis wat Paulus over dit onderwerp aan Timotheüs schreef, en gaan dit gedeelte zorgvuldig bekijken.

1 Timotheüs 3:1-7

3:1 Het woord is betrouwbaar: als iemand streeft naar [het] opzienschap, begeert hij een goed werk. 3:2 De opziener dan moet onberispelijk zijn, man van één vrouw, nuchter, ingetogen, waardig, gastvrij, geschikt om te leren, 3:3 geen drinker, geen vechter, maar inschikkelijk, niet twistziek, niet geldzuchtig, 3:4 iemand die zijn eigen huis goed bestuurt, zijn kinderen in onderdanigheid houdt met alle eerbaarheid, 3:5 - maar als iemand zijn eigen huis niet weet te besturen, hoe zal hij zorg dragen voor de gemeente van God? - 3:6 geen pasbekeerde, opdat hij niet, hoogmoedig geworden, in [hetzelfde] oordeel als de duivel valt. 3:7 En hij moet ook een goed getuigenis hebben van hen die buiten zijn, opdat hij niet in opspraak komt en in [de] strik van de duivel valt.

Met de woorden ‘het woord is betrouwbaar’ geeft Paulus ofwel een kwalificatie van het voorafgaande, ofwel hij wijst vooruit naar het belang van het volgende deel van zijn betoog – of hij doet beide tegelijk.

In ieder geval gaat de apostel nu over op een volledig nieuw onderwerp, en dat is het opzienschap. Dit zou erop kunnen wijzen dat er wel wat aan te merken was op de opziensers die tot op dat moment in Efeze fungeerden, en die hij al eerder heeft toegesproken; zie Hand.20:17-35. Met de term ‘opziensers’ worden dezelfde personen aangeduid als met de term ‘oudsten’; zie Hd20:17,28 en Tt1:5,7.

Het woord ‘opziener’ duidt meer de taak aan, het woord

'oudste' meer de daarvoor benodigde leeftijd en geestelijke rijpheid.

Mogelijk hebben de opziensers in Efeze te weinig gedaan tegen de 'sommigen' die daar dwaalleer brachten (zie 1Tim.1:3), of misschien hebben zij zichzelf aan het brengen van dwaalleer schuldig gemaakt. In ieder geval vindt Paulus het nodig Timotheüs een profielschets te geven waaraan potentiële opziensers moeten worden getoetst. Wat moet Timotheüs hiermee in de praktijk?

Wat moest Timotheüs met deze profielschets?

Titus krijgt een vrijwel identieke profielschets aangereikt in de brief die Paulus aan hem schrijft; zie Tit.1:6-9. Die profielschets sluit daar naadloos aan op de opdracht die Paulus Titus geeft om op Kreta in elke stad *oudsten aan te stellen*, en wel conform de opdracht die Titus eerder mondeling van Paulus ontvangen had; zie Tit.1:5, waar Paulus schrijft 'zoals ik je opgedragen heb'. In ieder geval wordt ook Timotheüs door Paulus herinnerd aan een eerder met hem gevoerd gesprek in 1Tim.1:3. Ligt het daarom niet voor de hand te veronderstellen dat ook Timotheüs mondeling een soortgelijke opdracht om oudsten aan te stellen van Paulus heeft gekregen, en dat het enige verschil is dat deze opdracht in dit geval niet in de brief is herhaald? Bijvoorbeeld omdat de apostel hem een brief die deze profielschets zou bevatten, in het vooruitzicht had gesteld? Ook 5:22 kan erop wijzen dat Timotheüs in Efeze opziensers moet aanstellen. Hij krijgt daar namelijk te horen: 'Leg niemand snel [de] handen op en heb geen gemeenschap met [de] zonden van anderen'. Als deze reconstructie correct is, is het duidelijk hoe Timotheüs de hem geschreven profielschets moest gebruiken: als een soort checklist als er door hem een nieuwe oudste moest worden aangesteld.

Welke betekenis heeft deze profielschets voor ons?

Voordat we deze profielschets gaan doornemen, is het goed ons af te vragen wat wij daar als christenen in de 21e eeuw mee moeten. We kunnen immers niet zomaar één-op-één alles wat we hier lezen, naar onszelf toe kopiëren. Want wie stelden in de tijd van het Nieuwe Testament opziensers aan? Als we al lezen over aanstelling, dan zien we dat deze plaatsvond door *apostelen*; zie Hand.14:23, waar Lukas schrijft: 'Nadat zij (d.w.z. de apostelen Paulus en Barnabas; zie ook vs.14) nu voor hen in elke gemeente oudsten hadden gekozen'. Daarnaast hebben we zojuist gelezen over de aanstelling van oudsten door apostolische afgevaardigden als Timotheüs en Titus. En daar zit precies het probleem: in de 21^e eeuw zijn er geen apostelen, en dus ook geen apostolische afgevaardigden meer! Betekent dat

dan dat we daardoor automatisch ook geen oudsten meer hebben? En dat de hoofdstukken 1Tim.3 en Tit.1 dus alleen kerkhistorische waarde hebben? Zijn die teksten dan alleen bewaard gebleven en in onze Bijbels terechtgekomen om ons een interessant inkijkje te geven in de manier waarop het bestuur van de gemeenten in de 1^e eeuw functioneerde? Dat kan de bedoeling niet zijn. Er is namelijk in het Nieuwe Testament ook sprake van andere gemeenten met oudsten, zonder dat daarbij de kwestie van de aanstelling aan de orde is. Vooral in gemeenten die uit veel of uitsluitend Joden bestonden, zal de hele kwestie van het oudsten- of opzienserschap zich op een natuurlijke manier hebben opgelost. De Joden waren namelijk al eeuwenlang niet anders gewend dan dat er leiding gegeven werd door oudsten, oudere gelovigen met moreel overwicht, zonder dat er sprake was van een formele aanstelling. Soms wordt de aanduiding oudsten of opziensers niet gebruikt, maar omschreven door aanduidingen als in 1Thes.5:12-13, waar Paulus aan de Thessalonicenzen schrijft: 'Wij nu vragen u, broeders, hen te erkennen die onder u arbeiden en u leiding geven in [de] Heer en u terechtwijzen, en hen zeer hoog te achten in liefde om hun werk'.

Paulus noemt in 1Thes.5 ook niet de positie, het ambt of hun eventuele apostolische aanstelling als basis voor het liefdevol hoogachten van deze leidinggevende broeders, maar het gaat om het belang van de *arbeid*, de *taak* die zij uitvoeren; zie ook de typering van het opzienserschap als een goed *werk* in 1Tm3:1. Als er door de gelovigen namelijk geen leiding of correctie van de kant van broeders met moreel gezag wordt geaccepteerd, ontstaat er een structureloze chaos, een soort toestand zoals in de tijd van de Richteren: 'In die dagen was er geen koning in Israël; ieder deed wat goed was in zijn ogen' (Richt.17:6; 21:25). Over een *aanstelling* wordt hier echter niet gesproken, wel van *erkenning*.

Een vergelijkbare situatie treffen we in Korinthe aan. In 1Kor.16:15-18 schrijft Paulus: 'En ik vermaan u, broeders (u kent het huis van Stéfanos, dat het [de] eersteling van Achaje is en dat zij zich ten dienste van de heiligen hebben gesteld), *weest ook u aan zulke [personen] onderdanig*, en aan ieder die meewerkt en arbeidt. En ik verblijd mij over de komst van Stéfanos en Fortunatus en Achaïcus, want zij hebben aangevuld wat van uw kant ontbrak. Want zij hebben mijn geest verkwikt en de uwe. *Erkent* dan zulke [broeders]' (de cursiveringen zijn door mij aangebracht, GHK).

Dan nu weer terug naar de 21e eeuw. We hebben zojuist in 1Thes.5 en 1Kor.16 gezien wie we als leidinggevende broeders - oudsten of opziensers dus - behoren te erkennen. De profielschetsen in 1Tim.3 en Tit.1 kunnen daar een prima hulpmiddel bij zijn. Ze zijn dus voor gelovigen anno

nu niet een hulpmiddel om oudsten *aan te stellen*, maar ze zijn wel prima bruikbaar om ons te helpen ontdekken wie we als oudsten behoren te *erkennen*. En natuurlijk geven beide profielschetsen ook antwoord op de vraag welke eigenschappen de Heer belangrijk vindt voor hen die het in hun hart hebben de gelovigen nu of op een later moment in hun leven te gaan leiden.

Het zou echter onverstandig zijn wanneer we als gemeenten niet verder komen dan elkaar uitleggen waarom we geen oudsten aanstellen, maar ze wel willen erkennen - als we niet ook op enig moment collectief, bij voorbeeld in een speciale samenkomst, laten zien *welke broeders we plaatselijk als oudsten erkennen!* Hoe precies? Daarvoor is wel enige creativiteit nodig, en dat zal niet overal op dezelfde manier gaan. Eerst samen bidden, lijkt me, dan zal de Heer de weg wijzen. En daarna, als de oudsten voor de gemeente gesteld zijn (of zich gepresenteerd hebben) en het vertrouwen hebben gekregen (hebben horen uitspreken?), voor de oudsten bidden, door hen met name te noemen en bij de Heer op te dragen....!

De profielschets van de opziener in 1Tim.3

Wat moet een opziener allemaal voor kenmerken hebben?

Hij moet zijn:

- *onberispelijk*, niet met een bepaalde zonde of fout te identificeren;
- *man van één vrouw*, in die zin dat hij zijn wettige vrouw (enkelvoud!) van harte toegewijd is en zo het toonbeeld is van huwelijkstrouw in de praktijk;
- *nuchter*, d.i. matig en beheerst, evenwichtig;
- *ingetogen*, d.i. verstandig, bezonnen;
- *waardig*, d.i. iemand voor wie men respect heeft;
- *gastvrij*, d.i. er op gericht anderen gastvrijheid te bewijzen (en niet alleen als het niet anders kan!)
- *geschikt om te leren*, d.i. hij moet in staat zijn de Schrift uit te leggen binnen zijn werk als oudste. Hij hoeft niet speciaal een leraar te zijn; zie ook Tt1:9, waar blijkt dat hij in staat moet zijn 'zowel met de gezonde leer te vermanen als de tegensprekers te weerleggen';
- *geen drinker*, d.w.z. hij mag zich niet aan alcoholische dranken te buiten gaan;
- *geen vechter*, d.w.z. niet gewelddadig;
- *inschikkelijk*, d.i. prettig in de omgang, niet iemand die op zijn rechten staat;
- *niet twistziek*, d.i. geen ruziezoeker, maar een vredestichter;
- *niet geldzuchtig*, d.i. niet uit op het geld van de broeders en zusters;
- *iemand die zijn eigen huis goed bestuurt*, d.i. iemand die op een goede manier leiding geeft aan zijn eigen gezin;
- *iemand die zijn kinderen in onderdanigheid houdt met alle*

eerbaarheid, d.i. iemand die op een respectvolle manier zijn kinderen opvoedt;

- *maar als iemand zijn eigen huis niet weet te besturen, hoe zal hij zorg dragen voor de gemeente van God?* Paulus laat hiermee zien dat iemands eigen gezin een soort proeftuin is waarin al zichtbaar wordt of iemand ook voor de gemeente van God kan zorgen. Paulus typeert geestelijk leiderschap als 'zorg dragen voor de gemeente van God'.
- *geen pasbekeerde, opdat hij niet, hoogmoedig geworden, in [hetzelfde] oordeel als de duivel valt:* iemand die nog niet zo lang christen is, heeft onvoldoende levenservaring om verantwoord leiding te kunnen geven. Hij loopt het risico dat hij hoogmoedig wordt en dat de Heer hem moet oordelen, zoals dat bij de duivel gebeurde toen die vele eeuwen eerder hoogmoedig werd. De duivel wilde een nog hogere positie hebben dan God hem gegeven had, en werd vervolgens van zijn troon gestoten; hij zal in de toekomst een nog gruwelijker oordeel ontvangen; zie Jes.14:12-14 en Ezech.28:12b-19.
- *En hij moet ook een goed getuigenis hebben van hen die buiten zijn, opdat hij niet in opspraak komt en in [de] strik van de duivel valt:* een opziener in spe moet ook in zijn ongelovige omgeving een goede naam hebben. Anders zullen de ongelovigen hem gaan belasteren als zij merken dat hij christenen leiding geeft. Hij valt dan in een strik die de duivel hem spant, komt ten val en wordt onbruikbaar.

Conclusie

Als in de 21^e eeuw de christelijke gemeenten geleid worden door mannen als in deze profielschets beschreven, is dat een geweldige zegen voor deze gemeenten. Zijn zulke actieve mannen, zulke gedreven broeders er nog? Ze zouden zich onbekwaam en zwak kunnen voelen als ze de hoge standaard die Paulus heeft opgesteld, bekijken. Dat is een goed teken, en dat maakt hen afhankelijk van de Heer! Hebben ze liefde tot hun broeders en zusters, en de behoefte hen geestelijk te verzorgen en te leiden? Dan kan het moment komen dat ze streven naar het opzienschap, en dat anderen opmerken dat er een nieuwe generatie broeders verantwoordelijkheid wil dragen – niet bekleed met formeel, maar met moreel gezag. De gelovigen merken op dat zij door de Heilige Geest binnen de kudde gesteld zijn om de Gemeente van God te hoeden, en zullen hen erkennen als voorgangers onder de broeders en zusters, die hen dienend willen leiden achter de grote herder van de schapen, onze Heer Jezus aan!